

Thomas Owren

er vernepleier, høgskolelærer på vernepleierutdanningen i Bergen, masterstudent i samfunnsarbeid, og faglig veileder med FOs veiledergodkjenning. Han publiserte i 2008 heftet «Ut over det vanliges tyranni – tre vernepleiefaglige essays», og har e-post thomas@steinkjelleren.no
Marie.L.Amundsen@hive.no

Mye metodisk arbeid har handlet om å endre folk og det de gjør. Intensive Interaction handler snarere om å endre hvordan folk har det, og tilby dem samspill på egne betingelser.

«Get in touch!»

En introduksjon til Phoebe Caldwell og metoden Intensive Interaction

Engelske Phoebe Caldwell omtaler det både som «teknikk» og «metode», samtidig som det helt klart hører hjemme innenfor det som kalles relasjonell tilnærming.¹ Det kan utfordre våre vante forestillinger om metode. Men, dersom en metode er veien til et mål; hva er målet i dette tilfellet? Målet er å opprette gjensidig kontakt med folk med omfattende utviklingsforstyrrelser, og sammen med dem utvikle former for samspill som gir mening for dem, og som de ønsker å delta i. Kort sagt, det handler om å møte folk på deres egne premisser. Intensive Interaction er en aktuell innfallsvinkel til samspill med de ikkeverbale og de med få ord generelt, men synes å kunne ha spesiell relevans i møte med folk på det autistiske spekteret.

«In looking at how a person talks to himself and using this to develop conversation, we can begin to shift his attention from solitary self-stimulation to shared activity with the world outside», skriver Caldwell (2006a:22). Ved å observere hvordan folk snakker med seg selv, og bruke det

vi ser til å utvikle gjensidige former for samspill med dem, kan vi også invitere dem til å flytte fokus fra isolert og isolerende selvstimulering til delt aktivitet – shared activity – med oss og andre.

Caldwell har spesialisert seg på å få kontakt med folk som andre kan finne på å beskrive som «språkløse» eller «fanget i sin egen verden». Mange har alvorlige former for utfordrende atferd. Ofte kan hun på noen få timer «by opp» og engasjere folk i samspill som deres hjelpere aldri har sett maken til, der personen – som helperne trodde de kjente – viser en tilstedeværelse og gjensidighet de aldri hadde trodd var mulig. Hva er så hemmeligheten? Det handler om kunnskap, men kanskje aller mest om respekt. Eller sagt med Caldwelles egne ord: «Vi snakker mye om likeverd, men virkelig likeverd betyr å snakke det samme språket og verdsette hverandre» (Caldwell 2002a, min oversettelse).

Denne introduksjonen bygger på fire kilder: Boken «Finding You, Finding Me» (Caldwell 2006a), artikkelen «Speaking the Other's Language: Imitation as a Gateway

1) I norsk sammenheng kan relasjonell tilnærming særlig knyttes til psykologen Per Lorentzens arbeider

Illustrasjon: Hege Wedø

«Det handler om kunnskap,
men kanskje aller mest om
respekt.»

hege Wedø

>>

to Relationship» (Caldwell 2006b), DVDen «Learning the Language» (Caldwell 2002a) samt innleggsheftet som følger med (Caldwell 2002b). Glimtene av samspill mellom Phoebe og Gabriel er hentet fra DVDen.²

GLIMT 1

Gabriel vandrer rundt i rommet. Phoebe observerer hva han gjør mens han vandrer. Hvordan snakker han med seg selv? Hva slags sensoriske tilbakemeldinger er det han gir seg selv når han selv-stimulerer? Hun begynner å imitere noe av det han gjør, enten ved å gjøre det samme, eller ved å gjøre noe annet i samme rytmen. Gabriel stryker på kjøkkenbenken. Phoebe stryker på kjøkkenbenken. Han går. Hun går. På sin vei rundt i rommet tramper han med føttene. Hun tramper også med føttene, i samme rytme. Han skotter raskt bort på henne mens han trenger seg forbi. Hva er det denne damen driver med?

GABRIEL

Gabriel er en ung mann med utviklingshemning, sterk grad av autisme, og kraftig epilepsi. Han er ikkeverbal. Han har dagtilbud på Broughton House College i Lincolnshire i England. Mye av tiden han er der vandrer han formålsløst

«Gabriel stryker på kjøkkenbenken. Phoebe stryker på kjøkkenbenken.»

rundt, oppslukt av repeterende handlinger eller selvskading, og av og til er han opprørt, slår hodet i veggen og brøler, skriver Caldwell

(2006b:279). Caldwell møter ham på Broughton House, og arbeider med både ham og personalet hans i tre dager.

EN FORSTÅELSE AV AUTISME OG UTFORDRENDE ATFERD

Folk med autisme beskrives ofte som personer med sviktende evne til kommunikasjon, sviktende evne til gjensidig samhandling, og begrenset repeterende atferd og/eller interesser. Selv om denne triaden kan være et nyttig diagnostiseringsverktøy, sier Caldwell (2006a:25), beskriver den autisme først og fremst i lys av svikt og mangler. Det hjelper oss ikke til å forstå hvordan folk på det autistiske spekteret opplever sin verden. Selv bygger hun på noen av de mange egenberetningene fra autister som etter

hvert foreligger: Donna Williams, Gunilla Gerland, Therese Joliffe, Lindsey Weeks, Temple Grandin og Ros Blackburn. I første del av boken «Finding You, Finding Me» gjør Caldwell en grundig gjennomgang av de til dels ekstreme sensoriske vanskene som kan inngå i dagliglivet til folk med autisme, og de ulike strategiene de kan ha for å overleve i det som for dem er «a hostile environment»³ (ibid:97). Noen av de vanskene som autister beskriver at normale omgivelser kan skape for dem, er «overload» og «fragmentation».

Overload kan oversettes med «stimulusoverbelastning». Det handler om autisters ofte betydelige vansker med å håndtere de informasjonsmengdene som omgivelsene til enhver tid bombarder oss med. Hos de fleste av oss filteres det meste effektivt bort i utskillingen av vesentlig fra uvesentlig. Det som for folk flest er et helt akseptabelt stimulystrykk kan for mange autister utgjøre en betydelig overbelastning, som kan medføre høye stressnivåer. Dersom denne aktiveringen eller overbelastningen ikke lettes eller lindres, vil den kunne føre til det som kalles «fragmentering». Noen autister beskriver fragmentering som en smertefull forvirringstilstand som de vil gjøre hva som helst for å unnsnippe. (Caldwell 2006a:25-28)

På hvilke måter prøver folk med autisme å håndtere slike former for stimulusoverbelastning? En vanlig mestingsstrategi er å skjerme seg gjennom å fokusere oppmerksomheten på ulike former for «repererende atferd». Slike gjentakende bevegelser eller fikseringer hos autister kalles ofte selvstimulering, men handler dermed ikke nødvendigvis om å skaffe seg stimuli eller sanseintrykk. Det kan tvert om være en måte å skjerme seg fra inntrykk fra omgivelsene, som enkeltvis eller til sammen utgjør en sensorisk overbelastning. Å fokusere på enkle repeterende bevegelser kan redusere belastningen, ved at det reduserer mengden inntrykk personen behøver å forholde seg til. Noen trenger kraftigere former for fysisk aktivitet for å oppnå dette, slik som løping og hopping. Hos enkelte kan det ta form av selvskading. Ikke bare tilbyr det enda mer intense sanseintrykk for å kompensere for overbelastningen, det vil også kunne utløse hormoner som bidrar til å dempe hjernens aktivering. Alternativt kan folk prøve å unnsnippe på andre måter. Det kan handle om å stenge for inntrykk mer direkte, for eksempel ved å lukke øynene eller

2) Takk til Marit Pettersen og mine øvrige samarbeidspartnere i prosjektet «Fra Poiesis til Praxis» for innspill og kommentarer

3) «Hostile»: fiendtlig, fiendtligsinnet, uvennlig. «Environment»: miljø, (livs)forhold, omgivelser. (Ordnett.no)

trekke noe over hodet. Det kan handle om å forlate situasjonen fysisk. Et annet alternativ er å skape endringer i omgivelsene og det de oppfatter som kilden til overbelastningen. Det som overbelaster kan noen ganger være det andre personer gjør, inkludert hjelpere som stiller krav, som hindrer dem i å fokusere på det som kan kompensere for overbelastningen, eller nekter dem å forlate situasjonen. Der folk har begrenset evne til å forhandle eller påvirke, eller der andre ikke lar seg påvirke, vil fysiske angrep og vold kunne forstås som deres desperate strategier for å unnsilpe en uholdbar situasjon. (Caldwell 2006a:28-29)

Caldwell (2002b:6) skriver: «We need to understand that outbursts are the consequence of being unable to cope with this sensory overload. They are not the persons just being 'difficult'»: Det er nødvendig å forstå at utbrudd er en konsekvens av at folk ikke er i stand til å mestre denne sensoriske overbelastningen. Det handler ikke om at de er «vanskelige».

OM Å MØTE FOLK DER DE ER

Første bud dersom vi skal møte folk med omfattende utviklingshemning og autisme på noe som kan *likne* på deres premisser, kan dermed være å gjøre det på måter som ikke bidrar til å overbelaste dem. Vi må forholde oss til folk på

måter som gjør det mulig for dem å forholde seg til oss

– i situasjoner der de ikke overbelastes av oss, av det som andre gjør, eller av andre forhold i situasjonen. Det første vi må se etter, i møte med utfordrende atferd, er om vi eller miljøet overbelaster personen med stimuli (Caldwell 2006a:29).

Det handler også om å sikre personen noen faste holdpunkter i dagen og situasjonen. Det innebærer

å legge til rette for struktur og forutsigbarhet, men også egenkontroll. Vi må bryte ned aktivitetene i flere ledd og få deres samtykke til hvert av dem, skriver Caldwell. Det er også et spørsmål om *tillit*: Personen trenger å vite at du ikke kommer til å gjøre noe, som på grunn av måten han eller hun opplever verden, vil gjøre situasjonen vanskelig eller smertefull. (Caldwell 2002b:12)

Hva er så andre bud? Det er å tenke Intensive Interaction som felles utforskning, er ikke noe vi «tar i bruk» overfor den det gjelder. Det handler om å møte folk på måter som gir mening for dem, der vi klarer å interessere dem i å samhandle med oss, og der vi gir fra oss nok kontroll til å etablere reell gjensidighet. Det handler om å lære å være sammen på måter som etter hvert kan bli en naturlig del av hvordan de og vi samhandler og tilbringer tid sammen. (Caldwell 2006a:152)

GLIMT 2

Gabriel og Phoebe sitter på gulvet. Han rister på en gummihanske. Han holder den andre hånden slik at gummihansken treffer et bestemt punkt i håndflaten hver gang. Hun rister også på en gummihanske. Hun veksler mellom å riste slik han gjør, og det å prøve seg frem med litt andre måter. Innimellom ser han bort på det hun gjør, før han igjen fordyper seg i sin egen gummihanskeristing. De er to gummihanskeristere.

DET HANDLER OM MER ENN Å IMITERE

Observasjon er et kritisk element. Hvilke sensoriske tilbakemeldinger er det folk skaffer seg, som gir mening for dem? Caldwell omtaler denne oppdagelsesprosessen som «learning the language». Hennes utgangspunkt er at vi må lære *deres* språk. Uansett >>

hvor tilbaketrunkne folk er, vil de kjenne igjen sine egne stimuli – rytmer, lyder, visuelle mønstre. Det vil være noe hjernen deres kjenner igjen, og som ikke truer dem med overbelastning. Og de vil respondere når andre tar dem i bruk. Selv de mest tilbaketrunkne vil kunne vende seg mot oss og smile, når vi svarer på deres pusting eller lyder – om

«Observasjon er et kritisk element.»

så bare gjennom å sukke i deres rytme. Det de merker, hører og ser vil kunne være kjent og ikke-truende for dem – men også interessant: Det er deres egne rytmer, lyder eller mønstre, men det er ikke de selv som lager dem. (Caldwell 2006a:104-107)

Kontakt kan oppnås gjennom imitasjon, selv imitasjon av det som folk bruker til å dempe omgivelsenes stimulus-trykk. Men det handler om mer enn imitasjon – på samme måte som de fleste samtaler handler om mer enn å gjenta den andres ord. Som i vanlige samtaler er det en skjør balanse mellom å ha et felles tema, men også bringe inn noe nytt. Hvorfor skulle ellers folk bry seg med å snakke med oss? En viktig del av Intensive Interaction er en forsiktig introduksjon av nytt «materiale», i form av overraskelse. Samtidig må det være overraskelse innenfor rammen av personens eksisterende uttrykksformer. (Caldwell 2006b:277)

GLIMT 3

Phoebe og Gabriel sitter igjen på gulvet. Han rister på en hyssing. Hun har også en hyssing, og rister den på samme måte som ham. Han veksler mellom å se på det han selv gjør, og det hun gjør. Hun veksler mellom å riste hyssingen sin, og det å klappe på kneet hans i samme rytmen. Hun tar den ene hånden sin bort til hyssingen han rister. Han skyver hånden hennes bort. Hun lar den bli skjøvet bort. Hun går tilbake til å klappe på kneet hans og riste på hyssingen sin. De er i dialog. De forhandler. Han påvirker. Hun er påvirkbar. I en slik forhandling av grenser ville han normalt ha selvskadet.

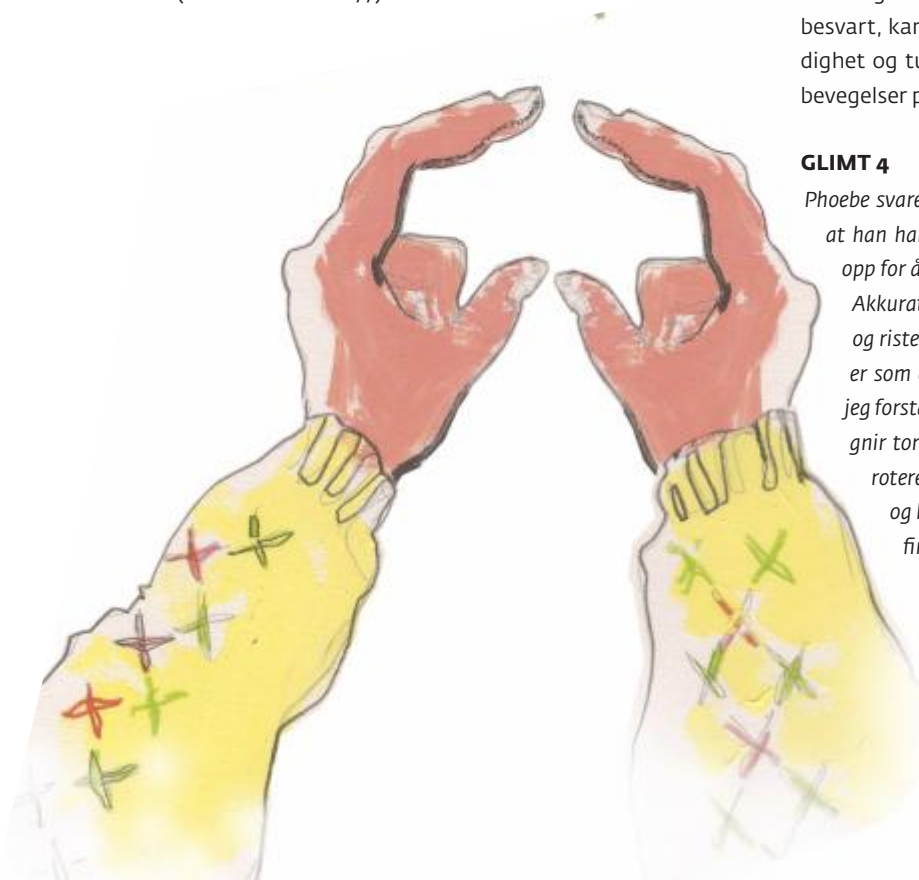
Det handler også om tilstedeværelse. Utgangspunktet må være det personen gjør her og nå. Det er det som vil fortelle ham eller henne at vi faktisk er interessert, og som kan danne grunnlag for samtale. Som i andre samtaler nytter det ikke å repetere fraser av gårsdagens gode samtale. Dersom vi ikke fanger opp det andre gjør, og svarer på det på en måte som gir mening for dem, forteller vi dem først og fremst at vi slett ikke lytter til det de sier (Caldwell 2006a:161).

Vendepunktet i møtet med folk, sier Caldwell på videoen fra 2002, kommer ofte i det øyeblikk vedkommende begynner å forstå at hver gang de gjør noe, vil de få et svar som er relevant, en respons som gir mening for dem. Og etter hvert som de erfarer at initiativene deres blir besvart, kan vi begynne å bygge opp dialoger med gjensidighet og turtaking, der vi tar i bruk deres egne lyder og bevegelser på en skapende måte (Caldwell 2006a:160).

GLIMT 4

Phoebe svarer Gabriel på flest mulig av initiativene hans. Etter at han har gjort noe, begynner han etter hvert å stoppe litt opp for å se hva hun gjør, hva hun kan finne på å svare med. Akkurat nå står hun litt lenger bort på gulvet. Der står hun og rister ivrig på hyssingen sin. Han ser bort på henne. Det er som om han tenker «der er en som driver med noe som jeg forstår». Hun kommer nærmere. Hun setter seg ned. Han gnir tommelen og pekefingeren sin mot hverandre med en roterende bevegelse. Hun gjør likedan. Han stopper opp og betrakter hennes fingergniing. Så gnir han sine egne fingre mot hverandre litt til.

En sentral aktør innenfor det som kalles relasjonell tilnærming, er psykologen Per Lorentzen. Parallellen mellom Caldwell's metode og noen av de arbeidsformene

Lorentzen har beskrevet er slående. Ett av hans mest kjente eksempler er møtet med «beltesnurreren» Einar: I det Lorentzen tar av seg sitt eget belte og begynner å snurre det rundt armen sin på samme måte som Einar, stopper Einar opp, og «... med et salig glis ble han stående å se på hva i all verden det var jeg drev på med», skriver Lorentzen (2003:83). De bytter belter. Og, skriver Lorentzen samme sted: «... mens han intenst så på meg, snurret jeg nå hans belte rundt og rundt armen min med store og overdrevne bevegelser. Dette interesserte ham veldig. Han bøyde hodet sitt bort til der jeg holdt på, og jeg fornemmet at han liksom lo av meg da han så hvor dårlig jeg var til å snurre belte. Men til tross for denne åpenbare ulikevekten i kompetanse fikk vi fabelaktig kontakt mens dette pågikk».

GLIMT 5

Phoebe og Gabriel sitter på gulvet. Han rister hyssing. Hun lager en sirkel på kneet hans i samme tempo. Han stopper opp og begynner å studere kneet sitt intenst. Han begynner å plukke lo fra kneet sitt. Hun plukker lo fra kneet hans. De er to loplukkere sammen.⁴

Slike møter berører ikke bare den det gjelder.

«We have to set aside our own blueprints of what is 'normal' and enter a world that has meaning for them, and which they find non-threatening», skriver Caldwell (2002b:10). Vi må klare å sette til side våre egne oppfatninger av hva som er «normalt» og ikke, og gå inn i samspill som gir mening for dem, på måter som ikke virker truende for dem. Etter hvert som vi lærer deres språk, kan vi bruke det til å utvikle en relasjon der vi både kan støtte og utfordre. Om vi utvikler en evne til å gå inn i deres språklige verden og møte dem der, vil vi også etter hvert kunne bistå dem i situasjoner der de er overbelastet, ved å engasjere dem i samtaler på deres språk og betingelser, og tilby dem noe i omgivelsene som de klarer å forholde seg til. Det er også en givende måte å være sammen på i seg selv. «We enter a state of playfulness and enjoy each other's company. We have fun together», skriver Caldwell (2006a:281): «Vi går inn i en tilstand av lekenhet, og setter pris på hverandres selskap. Vi har det moro sammen.» Det kan gjøre en forskjell for flere enn den det gjelder. Videoen fra 2002 viser også et medlem av Gabriels personalgruppe som får opplæring i Intensive Interaction. Hun beveges dypt av det hun

opplever i samspillet med ham, og sier: «Jeg visste ikke at det kunne være slik» (Caldwell 2006a:280, min oversettelse).

GLIMT 6

Phoebe gjør noe som Gabriel finner interessant. Hun har satt en perle på hyssingen sin, og driver og setter den i bevegelse med fingeren sin. Han får også en perle på sin hyssing, og gjør det samme som henne. Han står en liten stund og ser fornøyd ut, før han griper hennes hyssing, stikker sin vei med begge – og ser enda mer fornøyd ut.

Caldwell har arbeidet på denne måten i mange år. Hun beskriver at det likevel kan være krevende å skulle prøve seg frem på ulike måter for å få kontakt med folk, samtidig som hun er omgitt av andre personer, enten det er mer eller mindre skeptiske hjelpere, familie, eller kamerafolk. Men hun sier (2002a), at når hun opplever sjenanse eller selvbevissthet, tar hun det først og fremst som et signal til seg selv, om at hun der og da ikke har det fokuset på den det gjelder som hun trenger for å begynne å få kontakt.

GLIMT 7

Phoebe og Gabriel står ved siden av en vask. Han er ikke lenger i konstant bevegelse. De ser på hverandre. Han står helt stille

«Det handler også om tilstedeværelse.»

og smiler og ser på henne. Hun står helt stille og smiler og ser på ham. Hun bøyer seg frem og blåser i det ene øret hans. Han ser på henne og smiler. Hun bøyer seg rundt og blåser i det andre øret hans. Han ser på henne og smiler. Hun blåser i det første øret igjen. Han ser på ansiktet hennes og smiler. Og så snur han hodet, slik at hun kan blåse i det andre øret igjen. Hun blåser i det andre øret. Han ser på ansiktet hennes og smiler. Han snur seg og banker på vasken ved siden av dem, før han stopper opp og ser på henne. Hun banker på vasken, i samme rytme som ham. De ser på hverandre og smiler. Han har vært fullstendig motorisk rolig i flere minutter. Noen av hans vanlige personale står rundt ham. De trodde de kjente ham. Men slik har de aldri sett ham. Til sammen har Phoebe vært i samspill med ham i fem timer.

INTENSIVE INTERACTION – OG SÅ?

Hvilken forskjell kan Intensive Interaction gjøre for personene det gjelder, og for de som skal bistå dem? På videoen

4) Mine ord gummihanskeristere og loplukkere er selvsagt inspirert av Lorentzens beltesnurrere

fra 2002 forteller Caldwell at hun på det tidspunktet hadde arbeidet med over tusen ulike personer de siste seks årene, og at det kun var overfor rundt tolv av dem det ikke hadde lyktes med å oppnå noen form for endring.

Men hva er det som skal endres? I første rekke kan det handle om å endre hvordan folk har det. Vi inviteres til å flytte blikket til vår og andres rolle i møtet med dem, og ikke minst til deres omgivelser. Caldwell oppfordrer oss til å se på autisters utfordrende atferd som forsøk på å mestre

«Det er også en givende måte å være sammen på i seg selv.»

omgivelser som overbelast dem. En forutsetning for kontakt og positivt samspill kan være at omgivelsene, situasjonen og våre tilnærminger ikke i seg selv skaper vansker for dem. Som legene sier: *primum non nocere*.⁵ Det første er å ikke skade. Ut fra Intensive Interaction vil det *andre* være å skape kontakt og by folk opp til samspill på egne betingelser, på måter som ikke er truende, i situasjoner der de har egenkontroll. At det å kommunisere godt med folk kan endre deres væremåte og gjøre situasjonen lettere både for dem og deres hjelpere, gjør ikke Intensive Interaction til et atferdsendrende tiltak. Mål kan også handle om gjensidighet.

Bildet av Gabriel som møter Phoebe Caldwell og andre personale i en gjensidig deling av øyeblikket, er også «... the emergence of a man with a sense of self» (Caldwell 2006a:147). Det handler ikke bare om hvem folk kan være i møte med oss, men også om hvem de får mulighet til å være for seg selv.

BLE ROLIGERE

Når det gjelder Gabriel, arbeidet Caldwell med ham og hans nærpersonele på Broughton House i tre dager. Hun vekslet mellom direkte arbeid med Gabriel, og det å støtte personalet i sin utforskning av samspill med ham etter de samme prinsippene. Når hun var i kontakt med dem seks måneder senere, hadde de videreført det hun hadde hjulpet dem i gang med. De rapporterte at Gabriel syntes å sette pris på de nye formene for samspill med dem, og at han generelt var roligere (Caldwell 2002b:13).

Caldwell mener at det å ta i bruk Intensive Interaction i forhold til autisme og psykisk utviklingshemning nesten alltid fører med seg en generell reduksjon i det hun kaller «distressed and disturbed behaviour» – oppskaket og forstyrret atferd, det som andre gjerne kaller utfordrende atferd (Caldwell 2006b:280). Hun refererer også at det synes å kunne åpne for en uventet grad av gjensidighet i samspillet. Det kan synes som om reduksjonen i stressnivå kan åpne for at folk kan plukke ut og fokusere på aspekter ved de sanseintrykkene de mottar, som de hittil ikke har klart å forholde seg til. Hos noen kan det gi seg utslag i større språkforståelse. Hos enkelte med mindre grad av utviklingshemning kan også elementer av verbalspråk komme til syne. (Caldwell 2006a:126-128)

Caldwell er tydelig på at Intensive Interaction ikke er en kur mot autisme, men en måte å gjøre folks omgivelser mer «brukervennlige» (2006a:131), blant annet ved å tilby dem fastere holdepunkter i omgivelsene (ibid:95). Det kan dermed forstås som en måte å minske gapet mellom folks funksjon og omgivelsenes funksjon og forventninger.

Det kan synes som en vellykket strategi. Caldwell (2006a:131) skriver at pårørende ofte rapporterer at den det gjelder virker mye mer fornøyd etter at personalet som arbeider med dem har begynt å integrere elementer av Intensive Interaction i sin daglige oppfølging. De kan også uttrykke takknemlighet for at de selv har fått nye muligheter til kommunikasjon og gjensidig kontakt med den det gjelder.

ET INKLUDERENDE SAMFUNN

I boken har Caldwell (2006a:22) integrert det ordet som mange autister bruker om folk flest: De kaller oss «nevrotypikere», eller rett og slett «NT». Problemet, slik mange autister formulerer det, er at de utgjør et mindretall i en kultur der flertallet definerer deres neurologiske egenart som en defekt, noe som helst bør elimineres. For dem er autisme først og fremst en annerledes måte å forholde seg til verden på (Owren 2008:37-40). Det er et perspektiv som kan bli stadig vanskeligere for hjelpemiljøer å ignorere. Stikkordene er neurologisk mangfold – *neurodiversitet* – oppsummert i slagordet «every brain is beautiful!»⁶

Caldwell går ikke riktig så langt. Men hun legger vekt

5) http://en.wikipedia.org/wiki/Primum_non_nocere

6) <http://en.wikipedia.org/wiki/Neurodiversity>

«De trodde de kjente ham. Men slik har de aldri sett ham.»

på å ta lærdom av de beretninger som foreligger fra autister selv. Et relevant spørsmål blir da: Kan Donna Williams snakke på vegne av Gabriel, som ikke bare er autist, men også har utviklingshemning? Kanskje ikke. Men hun og andre autister beskriver noen konkrete vansker som oppstår i møte med nevrotypikere, og skapes av forhold som gjennomsyrer en verden som først og fremst er tilrettelagt for nevrotypikere. De beskriver hvordan «normale» omgivelser og «normal» kommunikasjon kan representere en konstant trussel om stimulusoverbelastning og kanskje fragmentering – som noen vil «gjøre hva som helst for å unngå». Er det grunn til å tro at dette ikke gjelder Gabriel og andre autister med utviklingshemning? Kan det tenkes at de samme vanskene tvert om gjør seg gjeldende i mangdoblet form, på grunn av deres reduserte mulighet til å kompensere for overbelastning og forhandle frem tilrettelegging? Hvor mye av deres utfordrende atferd henger sammen med manglende tilpasning av situasjoner og hvordan de møtes av andre – inkludert hjelpere? Hvor mye av Gabriels konkrete vansker i hverdagen skyldes hans utviklingshemning og epilepsi, og hvor mye skyldes at han ikke møtes slik han som autist har behov for – og rett til? I forhold til Williams og de andres representativitet kan

kanskje spørsmålet heller bli, om vi som hjelpere og hjelpemiljøer kan tillate oss å ignorere kunnskapen de tilbyr.

Lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne trådte i kraft 1. januar 2009. I tillegg til å hindre diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne, er formålet å fremme likestilling og likeverd, og sikre like muligheter og rettigheter til samfunnsdeltakelse. Loven skal bidra til nedbygging av samfunnsskapt funksjonshemmende barrierer, og hindre at nye skapes. Ambisjonen er å inkludere også de uvanlige. Og det blir stadig mindre innlysende at de nødvendigvis skal tilpasse seg flertallets normalitet. Utfordringen er å møte også dem på måter som ivaretar deres egenart, og som kan oppfattes som respektfulle. Å ha det perspektivet med oss når vi planlegger bistand i dagliglivet til autistiske folk som også har utviklingshemning, kan kanskje hjelpe oss til å unngå de verste nevrosjåvinistiske grøftene.

Og Caldwell viser oss en mulig vei mellom grøftkantene. ■

«Hvor mye av Gabriels konkrete vansker i hverdagen skyldes ... at han ikke møtes slik han som autist har behov for – og rett til?»

LITTERATUR

Caldwell, Phoebe (2002a) *Learning The Language*.

Pavilion Publishing. DVD. Kan bestilles fra http://www.pavpub.com/pavpub/trainingmaterials/interest_results.asp?interest=Learning%20Disability

Caldwell, Phoebe (2002b) *Learning The Language*. Pavilion Publishing. Innleggsheftet som følger med DVDen.

Caldwell, Phoebe (2006a) *Finding You, Finding Me. Using Intensive Interaction to get in touch with people whose severe learning disabilities are combined with autistic spectrum disorder*. Jessica Kingsley Publishers. Boken kan bestilles fra <http://www.amazon.co.uk> (søk på Phoebe Caldwell)

Caldwell, Phoebe (2006b) «*Speaking the Other's Language: Imitation as a Gateway to Relationship*». *Infant and Child Development Inf. Child Dev.* 15: 275–282. Artikkelen kan også lastes ned fra <http://www3.interscience.wiley.com/cgi-bin/fulltext/112650847/PDFSTART>

Lorentzen, Per (2003) *Fra tilskuer til deltaker. Samhandling og kommunikasjon med voksne utviklingshemmede*. Universitetsforlaget.

Owren, Thomas (2008) *Ut over det vanliges tyranni. Tre vernepleiefaglige essays*. Stiftelsen SOR. Se www.steinkjelleren.no

SE OGSÅ

Intensive Interaction Institute

Se hjemmesiden deres på <http://www.intensiveinteraction.co.uk/>
Bestill nyhetsbrevet deres på <http://www.intensiveinteraction.co.uk/interact/subscribe.php>

Bli med i Facebook-gruppen *intensive interaction users*